

UDOMAČITEV GOVEDA

(www.govedo.si)

DELITEV PASEM:

- Mlečne pasme (**leptosomni tip**) – izključno za prirejo melka (npr. črnobela, Jersey)
- Mesne pasme (**eurosomni tip**) – izključno za prirejo mesa (charolais, limousin,...)
- **Kombinirane pasme** – lahko bolj poudarjena mlečnost ali nesnost (lisasta, rjava pasma,...)

RJAVA PASMA (RJ -1)

- Kombinirana, s poudarkom na mlečnosti
- Odrasle krave: teža(T): nad 600kg, v višku visoke(VV): 135-145cm
- Odrasli biki: T: 1000 do 1200kg, VV:150 cm
- kakovostni voluminozni krmi zmorejona leto dajati 6000 do 7000 kg mleka s 4% ali več mlečne maščobe ter 3,5% beljakovin
- Dobre noge in parklji
- So sive do temno rjave
- Sluznice, parklji in rogovi so pigmentirani
- Mladi biki so hitre rasti, priraščajo 1000 do 1200 g na dan, primerni so za pitanje do visoke teže, visoka klavnost
- Dobre materinske lastnosti
- *Izvor je Švica → uvozijo jo v ZDA, kjer razvijejo ameriško rjavom ki je mlečna pasma*
- *Svetla sluznica gobca, ki je na sredini črno pigmentirana*
- *Lahke telitve in dobre materinske lastnosti*

LISASTA PASMA (LS-2)

- Kombinirana
- Odrasle krave: T: nad 700kg, VV: 135-148cm
- Odrasli biki: T: 1100-1300kg, VV: 155cm in več
- Dnevni prirast nad 1250
- Živali odbiramo na osnovi...
- *Nastala v Švici, v pokrajini Simmental in Saanenland*
- *Ima belo glavo (zančilna za pasmo, se deduje), svetle zunanje sluznice in roževinaste dele*
- *Po telesu ima večje ali manjše svetlejše ali temnejše rjave lis nepravilnih oblik*
- *Pasemska značilnost so slabe lastnosti vimena in marmorirano meso*
- Ženske živali morajo biti obsežne z odlično sposobnostjo zauživanja voluminozne krme. Živali v A tipu (mleko - meso) so korektne, lepo povezane, globoke, dolge, pravilna stoja, kakovostna vimena in s primerno mlečno vztrajnostjo. Živali v B tipu (meso - mleko) so v kombiniranem tipu, z večjim poudarkom na omišičenosti. Breje telice morajo imeti dobro nakazan razvoj vimena
- Živali so mirnega in prijaznega temperamenta
- Moške živali: Obsežne živali z dobro omišičenostjo, hitre rasti, visoko kapaciteto rasti in dobrimi klavnimi lastnostmi
- Tip: Je kombinirana pasma – za dvojno uporabo, za prirejo mleka in mesa.
  - o A-tip: kombinirana usmeritev mleko-meso
  - o B-tip: kombinirana usmeritev meso-mleko

ČRNO BELA PASMA (ČB -3)

- Mlečna pasma velikega okvirja

- Omogoča gospodarsko prirejo mleka
- Omišičenost v primerjavi z drugimi pasmami skromna
- V primeru pojava homozigotov recesivnega gena za rdečo barvo so možne tudi kombinacije v rdeči barvi
- Poznana je po veliki prireji mleka, veliki konzumacijski sposobnosti in razmeroma...
- *Nastala je na ozemlju današnje Nemčije (Holstein) in Nizozemske (Frizija)*
- *Po telesu ima večje in manjše črne lise*
- *Zaradi velike prireje je manj odporna, velikokrat se pojavljajo težave po telitvi, številne živali so podvržene boleznim nog in praprtjev ter vnetju vimena (mastitis)*
- *Izvajajo se gospodarska križanja z mesno pasmo charolais*
- Krave: VV: 145cm T: 700kg
- Moške živali: VV:155 cm T:1100kg
- Prevladujejo živali z dobro pripetimi vimeni in korektno stojo
- Odlikuje jih sposobnost prilagajanja na različne klimatske pogoje
- So hitro rastne z dobrimi dnevnimi prirasti

MONTBELIARD PASMA (MB -4)

- Mlečna pasma (ne tako izrazita kot ČB)
- Dobro omišičena z rdečimi lisami po telesu, belo glavo in kratkimi rogovi
- Odrasle krave: T: med 600-700kg, VV: 145cm
- Biki: T: med 900-1200kg
- Pogostost BB tipa kappa kazeina je zelo velika
- Dolgožive z dobro plodnostjo
- Uporabljajo jo za oplemenjevanje lisaste pasme
- Živali niso v izrazito mlečnem tipu kot so to moderne Holštajn krave, imajo nekoliko nižjo mlečnost
- dobra odpornostjo pred mastitisom

CIKASTA PASMA (CK -5)

- V učb.
- Odrasle krave: T: 300-450kg

AMERIŠKA RJAVA PASMA (AR -7) ni treba znat
HOLSTEIN FRISIAN PASMA (HF -8)

LIMOUSIN PASMA (LIM -10)

- Francoska pasma (nastala v hriboviti pokrajini Limousin)
- Najštevilčnejša pasma v Franciji
- Za prirejo mesa
- Lahke telitve v primerjavi z drugimi mesnimi pasmami
- Krave: T: 650kg, VV: 140-144cm
- Biki: T: 1200kg, VV: 154cm
- Dobro izražen materinski čut, zelo primerne kot krave dojilje
- Predvsem za gospodarsko križanje v Slo. (za krave, od katerih ne potrebujejo več genskega materiala za naprej)
- Telice so ob prvi telitvi stare okrog 30 mesecev
- Barva dlake je opečnato rdečkasta, parklji in rogovi so temni
- Vzdržljiva, prilagojena s čvrstimi nogami, nekoliko manjši okvir
- Dobro izkoriščanje travja (paša)
- Značilni neznaki znaki pojatve

- Odlična klavna kakovost (velik delež mesa in majhen delež loja in kosti)
- Križanci z lisasto so dobri za pitanje
- *Edina mesna pasma s tankimi kostmi, zato je primerna za osemenjevanje telic in manjših karv*
- *Porodi so lahki*

CHAROLAIS PASMA (CHA -11)

- Izrazito mesna pasma velikega okvirja
- Francoska pasma (več kot 2 miliona)
- Pasma je vseskozi izrazito selekcionirana zgolj na prirejo mesa
- Uporablja se za gospodarsko križanje
- Nekoliko težje telitve v primerjavi z limousin pasmo
- V čistopasemskih rejah krav dovilj je problem majhna količina mleka
- Krave s teleti so agresivne
- Izredna klavnost in kakovost mesa
- *Je svetle barve*
- *Močno mišičasto in dobro ješče*
- *Biki in križanci se pitajo do visokih tež večinoma z osnovno voluminozno krmo*
- *Življenjska doba krav je zelo kratka zaradi pogostih carskih rezov*
- *Dobre materinske lastnosti, vendar tujih telet ne marajo*
- *S semenom bikov prinas osemenjemo krave črno-bele pasme (gospodarsko križanje)*

BELGIJSKO BELO PLAVA PASMA (BBP -12)

- Nastala v osrednji in severni Belgiji
- Izrazito mesna pasma (dvojna omišičenost → mutacija – mišice dosežejo dvojno velikost)
- Velikega okvirja z izrazito razvitimi mišicami vratu, stegen in hrbta
- Tanke in močne (čvrste) noge
- V primerjavi s pasmo charolais dajejo krave več mleka, živali boljše priraščajo in so večje
- Zelo težke telitve v čisti pasme (60% oz. 90% carski rez!)
- Uporablja se za gospodarsko križanje!!!

BLONDE d' AQUITAINE PASMA (BAQ -13)

- Izvira iz JV Francije
- Voli so bili namenjeni delu in vpregi (prevoz orožja in hrane, delo)
- Redili so jih za meso in mleko
- Velikega okvirja
- Odrasle živali tehtajo več kot 1000kg
- Svetle barve z belimi rogovi, ki so na koncu temno obarvani
- Uporablja se za gospodarsko križanje (pitane na višjo težo)
- Porodi so normalni
- Teleta po rojstvu slabo omišičena
- Mesna pasma

GALLOWAY PASMA (GLW -14)

- Izvira iz Škotske
- Mesna pasma
- Brezročna

- Poznana po klavnosti in sočnosti mesa
- Namenjena ekstenzivnemu pitanju na pašnikih
- Zelo dobra konverzija slabe krme
- Odrasli biki: T: preko 1000kg
- Značilnost pasme je zelo dolga dlaka, ki je lahko črna, bela, črno bela ali rjava

RED HOLSTEIN PASMA (RH -15)

- Dobro vime

PIEMONTESE PASMA (PIE -16)

- Izvira iz SZ Italije
- Nastala je s križanjem pasme auroch in zebu (pred več kot 25000 leti)
- Kombinirana pasma
- Daje z maščobo in beljakovinami zelo bogato mleko, se uporablja za izdelavo posebnih vrst sira
- Meso je zelo kakovostno in se uporablja za izdelavo specialitet (butično meso)
- Je sivo dele barve

ABERDEEN ANGUS PASMA (AAG -17)

- Izvira iz SV Škotske
- Genetsko brez rožna pasma
- Sprva so vole uporabljali za delo in transport
- Srednje velikega okvirja s kratkimi nogami
- Barva dlake je črna
- Primerna za pitanje na pašnikih – rančih
- Hitri in veliki prirasti
- V Ameriki in Avstraliji se veliko križa s pasmo Wagyu

HIGHLAND PASMA (HLA -18)

- Zelo nezahtevna pasma glede kakovosti krme in dodatkov
- Potrebuje malo zavetja, sneg in hude zime jim ne škodijo
- Velja rek da ta pasma popase vse kar druge pustijo in se na tem zredi
- Ima dolgo dlako
- Rjava sli črna barva
- Dolgi in koničasti rogovi
- Je najbolj odporna pasma na različne bolezni
- Mesna pasma

HERFORD PASMA (HEF -21)

- Izhaja iz Anglije
- Mesna pasma
- Velikega okvirja
- Primerna za pitanje na pašnikih
- Odrasli biki: T: več kot 1400kg!!!
- Leta 1839 je na razstavi zmagal bik težak več kot 1765kg
- Je rjavo rdeče barve z značilno belo pigmentacijo glave in trebuha

JERSEY PASMA (JE -29)

- Izhaja iz Anglije
- Izrazito mlečna pasma

- Tolerantnejša na vročino kot druge mlečne pasme
- Majhnega okvirja
- Izrazit % maščobe nad 5% in beljakovin nad 3,8%
- Zaradi ekstremne reje ima izbuljene oči
- Ima čvrste parklje
- Peščeno rjave barve, biki so lahko temnejši
- Pasma, ki priredi največ mleka na kg žive mase
- Dobra plodnost
- Dobro se obnese na pašnem sistemu reje
- Krave: povprečna T: 400kg
- Biki: T: 550kg
- Zelo zahtevna za rejo

AYRSHIRE PASMA (AY -30)

- Izvira iz Škotske
- Mlečna pasma
- Srednje velikega okvirja
- Pigmentacija je bele, rdeče do temno rdeče skoraj črne barve
- Odrasle krave: T: več kot 550kg
- So prilagojene živali z izrazito dobrimi nogami in parklji

DEXTER PASMA (DR -34)

- Izvira iz južnega dela Irske
- Kombinirana pasma
- Ena najmanjših pasem goveda na svetu
- T: lažje od 350kg
- Dobra plodnost in ne zahtevnost (odporna na mraz in vročino, po zimi potrebuje le zaščito pred vetrom in vodo)

WAGYU PASMA

- Izvira iz Japonske
- Mesna pasma
- Živali so črne ali rjave barve
- Tehnologija uspešnega pitanja je zelo zahtevna
- Znana predvsem po svoji marmoriranosti mesa
- Cena za klavni polovici presega 80 000€

BUŠA

- So zelo majhne živali (VV: do 115cm)
- Odrasle krave: T: 250kg
- Biki: T: 350kg
- Spolno zrelost dosežejo šele pri 2 letih
- Dnevno priredijo 4-9l mleka z 8% maščobe
- V čisti pasmi bi jih naj bilo le še 400
- Živijo do 20 let
- Plodne so do 12 let

CHIANINA

- Ena najstarejših še ohranjenih pasem goveda
- Izvira iz zahodne Italije

- Mesna pasma
- Sprva se je uporabljala za pomoč pri delu, nato je sledila selekcija za prirajo mesa
- Živali imajo kratko dlako, barva je bela, železno siva
- Posebnost te pasme so dolge noge

GUERNSEY

- Nastala v Angliji
- Mlečna pasma
- Posebnost pasme je visoka vsebnost maščob (5%) in beljakovin (3,7%) z visoko vsebnostjo β – karotena in β kappa kazeina (BB, BA, BE)
- Živali za liter prirejenega mleka porabijo 20-30% manj krme v primerjavi z ostalimi mlečnimi pasmami
- Odrasle krave: T: med 450-500kg
- Biki: T: med 600-700kg

99 - KRIŽANEC